

YARIN İÇİN EĞİTİM...

Yazan : Prof. Dr. Hellmuth BECKER
Çeviren : İlhan TOMANBAY

YAZAR HAKKINDA:

Prof. Dr. Hellmuth Becker Federal Almanya'da bulunan Max Planck Enstitüsünün öğretim araştırması direktörü, aynı zamanda da Alman Halk Eğitim Merkezleri Birliği Başkanıdır. 10 yıldanberi her türde okul, araştırma enstitüsü ve kültürel kuruluşların hukuksal ve politik kültür danışmanıdır. Yaptığı birçok yayınlara, politik öğretim ve toplumsal öğretim sorunları dallarında tanınmıştır.

Prof. Dr. Hellmuth Becker 5 Kasım 1976 Cuma günü Alman Kültür Merkezinde şimdi okuyacağınız ilginç konuşmayı yapmıştır. Görüşler, bugünün batı dünyasının, yarınların eğitim modelinin ne olması gerektiği konusunda neler düşünüldüğünü vermesi bakımından önem taşınmaktadır.

YARIN İÇİN EĞİTİM

Eğitim politikası kararları uzun bir dönemde etkilerini gösterirler. Bu yüzden eğitim politikasının hedef ve yöntemleri bugün eskisinden çok olmalıdır. Çünkü bizim sürekli yeni görevleri başarmamız gerektiği; eğitim ve öğretimin öğrenim yeteneğini geliştirmesi gerektiği üzerine anlayışlar açık ve net olmalıdır.

Yarının dünyasının nasıl bir görünüm kazanacağını bilebilir miyiz? Dünyada bulunan hangi elemanın yarının dünyasına egemen olacağını bilebilir miyiz? Bakın ne diyor Bert Brecht: "Yeni çağlar bir solukta başlamaz / Büyükbabam yeniçağda yaşamıştı / Torunum herhalde hâlâ eski zamanları yaşayacak / Taze et eski çatala yeniyor / Kendikendine giden araç henüz yapılamadı / Hâlâ hangarları var / Uçaklar damlarımızın üzerinde değillerdi bir zamanlar / Hâlâ bombaları var / Yeni antenlerden yeni aptallıklar yayılıyor dünyaya / Bilgelik eskiden ağızdan ağıza yayılmıştı oysa ki."

Daniel Bell'den Robert Jungk'a dek bütün geleceği arayan araştırmalara karşın kırk yıl sonraki dünyanın görünüşü üzerine kesin ifadeler koyamıyoruz. Öyle ama, kırk yıl sonrasını bilebilmek için eğitim sürecini bugün başlatmak zorundayız. Çünkü bugün doğup da etkin bir eğitim sürecine adım atanlar bu eğitimin sonucunu kırk yıl sonra verebilirler. Burada eğitim üzerindeki parlamento kontrolü devreye giriyor. Eğitim politikası kararlarıyla

eğitim politikası sonuçları arasındaki zaman öyle uzundur ki hiçbir bakan kendi çizdiği eğitim politikasının, verdiği eğitim kararlarının sonuçlarını bakanlık masasından göremez. Buradan şu güçlük de çıkıyor: Eğitim politikasını seçim kaygu ve kararlarından bağımsız çizebilmek. Eğitim işlerinde yapılan bir değişiklik öğretmenlerin bir ön eğitimden geçirilmelerini de öngörür. Çocuk bakım yuvalarından başlayarak sona doğru giden bir eğitim için tüm eğitimleri, çocuk yuvasında çalışan sosyal yardımcıları, öğretmenleri, okul müdürlerini ve giderek profesörleri önce eğitmek gerekecektir. Eğer bu eğitimcilerin eğitilme süreleri de hesaba katılırsa programlanan bir eğitim politikasının sonuçlarının görüleceği süre seksen yıldır. O zaman başta sorduğumuz soruyu daha gerçekçi yaklaşımla yeniden ele alalım: Dünyanın seksen yıl sonrası nasıl olacaktır? Bu soruya yanıt aranırsa ancak çok genel çizgileriyle birşeyler söylenebilir. Öteyandan eğitim kararlarımız hergün yeniden bir parça daha gözden geçirilmeyi ve güne uydurulmayı kesinlikle bekliyorlar.

Tutucular ve reformcular eğitim alanında değişikliklerin gözlenmesi için gerekli zamanı sürekli küçümserler. Ama geleceğın dünyası için kesin ifadeler kullanmak sözkonusu olamaz. Yarın için doğru olan ertesi gün yanlış çıkabilir. Değişiklik sürecinin uzun önemliliği şunu gerekli kılar: Yarının dünyası için her eğitimin işlevi çok genel çizgileriyle formüle edilmeli ve herşeyden önce çeşitli yönlerden esnek tutulmalıdır. İçinde yaşadığımız dünyada ilişkilerdeki değişikliklerin hâlâ ve sürekli olarak artan hızının da gerekli kıldığı şudur: Örneğın bir çırak, her zaman mesleğiyle ilgili ortaya çıkan yenilikleri öğrenebilecek ve üzerine düşen yeni görevleri kavrayabilecek bir eğitime tutulmalıdır. Yoksa, öğrencilik yıllarında öğrendiği direk bilgilerin bir süre sonra yokolduğu görülecektir, çünkü o eğitim süresi boyunca salt bu direk bilgilerle eğitilmiştir. Asıl amaç, öğretim süresi içinde kafa değingenliğinin ve yeteneklerin işler duruma getirilmesidir. Bu, ilkokul eğitiminin ve meslekteki ilk eğitimin en önemli görevidir. Gençlerin çalışma verimlerindeki olası azalmadan ötürü yapılan yakınmalar buradan değerlendirilmelidir. Bir toplumda yaşamboyu öğretime hazırlık olarak, kopuk kopuk özel bilgilerle donanık kısa dönemli eğitim ortaya çıkmaktadır ki bu da öğretim yeteneğinde gelişmelerden vazgeçmek anlamına gelir.

Geleceğimizin ne olacağını bilememekteyiz. Hangi gereksinimlerle yüksek nitelikte bir işgücüne sahip olabileceğimizi belli bir zaman diliminden önce söyleyemeyiz. Böylesi önceden söyleyebilmelerin ancak çok kısa bir zaman dilimi için olası olabileceğini "İnsangücü Araştırması" bize söylemektedir. Biz verimin ne olduğu üzerine de birşey bilemiyoruz. Verim ya da başarı bugün ve yarın için bilgi sığasının geliştirilmesiyle sağlanacaktır. Ya öğretim nedir? Bu soruyu belki geçici olarak şöyle yanıtlayabiliriz. Öğretim, eskiden eğitime, genel eğitime ve okul eğitimine verilen anlamı kapsıyor bugün. Öylelikle, insanların gerekli yeteneklerle donatılmalarına ve kişisel, politik ve mesleksel alanlarda içinde yaşadıkları dünyada başarılı olmalarına hizmet ediyor.

Geleceğe güvensizlik ve değişikliklerin uzun önemliliği eğitimin temel elemanlarında açıklığı getiriyor. Eskilerin ilk, orta, lise gibi üç parçadan

oluşmuş okul sistemi birleşik bir "bütün okul" anlayışına yolaçıyor. Aynı zamanda bilimsel ve biçimsel olmayan bilgileri, kuram ve uygulamaları genel ve mesleki eğitime kapı açıyor. Açık bir eğitim sistemi açık bir topluma uyar. Kapalı eğitimin yerini açık eğitim alıyor ki o eğitim yaşam boyunca istenildiği yerde sürdürülebilir.

ÖZGÜRLÜK VE ADALET

Bizim Alman toplumumuzun eğitim hedefleri anayasamızda ifadesini bulmuştur. Özgürlük ve toplumsal adaletin bu anayasada en ön planda durduğu söylenebilir. Bunun yanısıra dayanışma da yeni boyutlar kazanıyor. Modern insan eskisinden daha fazla işbirliğine yatkınlığını gösteriyor. Kendisini bugüne değin ayakta tutan bağlar, aile, kilise, ulusal devlet, loncalar işlemiyorlar artık. Dayanışma ne gençlik hareketinde olduğu gibi ölçsüz bir beraberlik duygusunu temsil etmeli ne de dışardan verilen belli ortak bir dogmaya bağımlılık olmalıdır. O, daha çok belli hedeflere uygun olmalı ve tek tek kararları inşa etmelidir.

Bizim, Fransız devriminin istemlerinin (özgürlük - eşitlik - kardeşlik) henüz sırrına varamadığımız düşünülebilir bugün. Ama bu istemlerin bugün yeni anlamlar yüklediğini düşünmeyiz çok zaman. Örneğin, eğitimde şans eşitliği bugün artık dilin özel niceliği üzerine yapılan araştırmalar sayesinde yeni bir anlam kazanmıştır. "Linguistik kodlamanın" özel sınırlandırılması bize gösteriyor ki eğitimde toplumsal adalet daha okula başlamadan kararlaştırılır. Eğitimde şans eşitliğinin toplumsal adaletin bir ilkesi olarak etkisi, bizim ona örneğin bir okul paraları sorununda takınacağımız tavırdan daha zor ve karmaşıktır. Bu gerçek üzerinde öğretmenlerin salt içsel olarak hazırlıklı olmaları yetmez. Tersine, kendi toplumsal rollerinde önemli bir zaman etkin olabilecek bir değişikliği sağlamalıdır, yaratmalıdırlar.

Özgürlük de bizim ekonomik gelişmemizle ilişkileriyle birlikte anlaşılmalıdır. Özgürlük, psikoanalitik bilgilere göre nedir? Bunun yanısıra, Marksist kurama göre nedir özgürlük? İnsanların ruhsal, toplumsal, ekonomik zorlamalara yenik düştüklerini bilmek için ne bir "Freudist" ne de bir Marksist olmaya gerek vardır, ki onlar artık özgürlük sözcüğünü o kadar arı kullanamazlar. İkisinin arasında uyum olmadığını, daha çok özgürlüğün daha az adalet, daha çok adaletin daha az özgürlük olduğunu kavradığımızdan bu yana özgürlük ve adalete nasıl bir anlam vermeliyiz? Adalet ilkesinin teknokratik düzenin gizlenmesi için kullanılması son derece tehlikelidir. Bunun yanısıra özgürlük ilkesinin alışılmış toplumsal haksızlıkları ayakta tutmak için kullanılması da aynı derecede tehlikelidir. Bu yüzden özgürlük ve adalet arasındaki tartışma belli bir düzeyde ve açıklıkla yürütülmelidir. Buradan şu tartışmalara varmak olasıdır: İşyeri eğitiminde nasıl bir kamusal sorumluluk yaratılmalıdır ve bu hangi okul biçiminde bir yere oturtulmalıdır? Ya da sürekli eğitim yardımı ilkokullarla ilgili kuruluşlar arasında nasıl bölüşürülmelidir? Amerika'lı eğitimci John Gardner'in şu sorusu önümüzdeki onyılları ilgilendiren bir soru olarak önümüzde durmaktadır. "Daha eşit ve aynı zamanda yetkin (mükemmel) olabilir miyiz?"

Herkes için eğitim hakkını gerçekleştirmek ve aynı zamanda gelişmeyi daha yüksek nitelikte olası kılmak için çaba harcamalıyız. Özgürlük ve adalet nitelik ve nicelik ilişkileri içinde tutulmalıdır.

KURAM VE EYLEMİN ORTAK ETKİLERİ

Kendimizi, aydınlanma dönemindenberi, Fransız devrimindenberi ve en önemlisi 20. yüzyılda, ansiklopedik eğitimi olanaksız kılan bir bilim patlaması içinde bulduk. Her öğrenci çeşitli öneriler içinden seçim yaparak öğrenmek zorunda kaldı. Yaşamımızın her evresinde bilime bağımlılık öylesine güçlü oldu ki dünyadaki her çeşit eğitim bilim tarafından yönlendirilmeye başlandı. Bilimselleşme de insanların doğa üzerinde gittikçe artan egemenliğini yarattı, olası kıldı. Ama bunun yanısıra bu egemenlik bizi kimi tehlikelerle de yüzyüze getirdi. Örneğin çevre kirliliği, atom savaşıyla dünyanın batması gibi tehlikeler. Horkheimer'in ve Adorno'nun aydınlanmanın diyalektiği düşüncesi aynı ölçüler içinde bilim ve teknik için de geçerlilik kazandı. İkisi de ilerlemenin taşıyıcılarıdır ve gericiliğin tehlikelerini görüyorlar. İnsanlar bilimin ve tekniğin ellerine teslim edilmeden önce o bilim ve tekniğe güvenilmelidir. Bilim salt doğaya egemenlik anlamına alınmamalıdır. Tersine doğa egemenliğini eleştirici gözle irdelemek yeteneği ve davranış yönlendirmesine yolaçması anlamında da görülmelidir. Buradan, gelecekte kuram ve eylem ilişkileri, yansıma ve davranışın değişken ilişkileri bütün eğitim olaylarının odak noktasını oluştururlar. Bunu söyleyebiliriz. Öyleyse eğitim ve öğretimin birliği, sosyalist ülkelerdeki çok teknikli eğitim gibi yöntemler bu sorunların çözülmesi için yapılan deneylerdir. O bilimde de ampirik bilgi ve kuram arasında hiç de mutlak bir ayırım ortaya çıkarmaz. Her ampirik araştırma kuramsal ilişki çerçevelerini açık bulundurmalıdır ve her kuram ampirik olarak gözden geçirilmelidir. Öğretmenler, çilingirler, doktorlar ve bilgisayar uzmanları kuram eylem arasındaki geleceğimiz açısından kesin rol oynayan bu karşılıklı etkileşimin gereğini en çok duyanlardır. Alman Eğitim Konseyi'nin "İkinci Evre'nin Yeni Düzeni II" (Zur Neuordnung der Sekundarstufe II) adlı önerisinde 15 - 19 yaşlarının eğitimi, içinde çeşitli eğitim birimleri dört bölümde toplanmış (okul, işletme, öğrenim işliği, yüksek öğrenim) birbirine bağlı olan ve yanyana uygulanabilen bir birlik olarak tasarlanmıştır. Bu tasarıya göre yüksek öğrenim ve mesleki eğitim gelecekte genel ve mesleki öğrenime bağlı bir program altında ele alınacaktır.

İşin yabancılaşmış niteliği üzerine bazı görüşler bugün anlamını yitirmişdir. Modern araştırmalar gösteriyor ki eğer çalışanlar işyerinde karara katılabiliyorlarsa yapılan iş doyurucu olmaktadır. Bizim eğitim sistemimiz üstün nitelik üretebildiği takdirde işin karakteri ve işin örgütlenme biçimi herşeyden önce değişecektir. Bu noktada şu gözlem önem kazanıyor. Batı dünyasındaki işçiyile işveren arasında hergün artarak süregelen tartışmalar salt ücret sorunları üzerine değildir. Tersine işin örgütlenmesi üzerine yürütülmektedir temelde. İtalya ve İsviçre'deki otomobil fabrikalarındaki gelişmeler bu yönden oldukça ilginçtir. Bundan kırk yıl önce Şarli Şaplin'in meşhur filmi "Asrı Zamanlar'da (Modern Times) işyerinde akanbant

başında yaptığı güldürü - eleştiri bugünün olağan işyeri görünümüdür. İşçiler ne denli nitelikli eğitilirse eğitilsinler iş yapmak için her zaman olduğu gibi o kadar az hazır olacaklardır.

Herkesin işyerlerinde tek tek yönetime katılmalarını sağlamak için, yabancılaşan bireysel işin yaratıcı ortak çalışmayla giderilmesi amacıyla iş örgütlenmesinde değişiklik yapabilmek için önce hayalden yola çıkılmalıdır. Dünün hayalleri bugünün gerçeğidirler. Ancak bu gelişmenin güçlüğü şuradadır. İnsanları ağır bedensel çalışmadan kurtardığı için modern tekniği ortadan kaldıramıyoruz. Bunu istemiyoruz bile.

EĞİTİM HAKKI VE ÜSTÜN NİTELİK

Anayasamızdaki eğitim hakkı ve öğrenim üzerine yapılan araştırmaların sağladığı yeni bilgiler — ki onların yetenekleri büyük ölçüde yaygınlaştırılabilir ve salt sınırlı bir kapsam içinde genetik etmenler üzerinde de uygulanabilir — bizi eğitimin kaba bir yayılması yönünde zorluyorlar. Demokratik ve toplumsal hukuk devletinde bir insanın ulaşabileceği eğitimi reddetmesi olası değildir. Şuraya geliyoruz. İlerleme yönünde seçimin, okul sisteminin değiştirilmesi, yeniden biçimlendirilmesi gibi öznel engellemelerin enaza indirilmesi gereklidir. O eskiden salt seçkin bir kesimin tasarrufu altında olan eğitim kurumu bu yeniden biçimlendirme yolunda kuşkusuz geniş bir biçimde üstün bir niteliğin ortaya çıkmasını kolaylaştırır. Eğer bizler üzerinde anlaşmaya varmışsak böylesi bir gelişme tek tek kişiler tarafından hiç de reddedilemeyeceği için kaçınılmaz olur. Bunun yanısıra şu soru gündeme geliyor. Eğer gençler eğitim derecelerine uygun olan işyerleri üzerinde iddialı olmazlarsa eğitim gereksinimi nasıl gelişecektir? Örneğin ABD’de yüksek öğrenci sayısında şu andaki düşme bizi iyiniyetli de olsa eğitim gereksiniminin ondan sağlanan kazanç beklentisiyle aynı olduğu gibi bir yanlış genellemeye götürebilir. Bu düşünceyle, yeni gereksinimlerle eski yargılar karıştırılıyor. Eğer insan gelecek için salt meslek alanında değil, kişisel planda da, diyelim politik alanda; birşeyler gerçekleştirme olanağı bulursa; bu iki ağırlık merkezi arasında bilerek karar verirse, yepyeni bir öğrenim güdüsünün ortaya çıktığını görecektir. Geliri oldukça etkileyen bir yasal vergi politikası bilincin önemli ölçüde değişmesine yolaçacaktır. Ben, hipilerin yaşam biçimlerini bizim gelecek kuşaklarımız için bir model olarak uygun görmem ve bu modeli tutmam. Ancak, gelecekte insanların kişisel yaşam biçimlerinde örneğin bir sevginin mesleksel başarı güdüsünden daha önemli alana geçeceğini söylerlerse bunu tutarım. Keza şu da bana kesin görünür. Eğer kişilerin yönetime katılmaları yoluyla yakın çevrelerinde (okul, hastane, işletme, konut) pekiştirilirse temsili demokrasi daha net işleyebilir. Eğitim kurumunun yayılması ve buradan çıkan üstün nitelik öncelikle büyük ölçüde boşa çıkabilir. O uzun bir süre daha çok mesleksel özgürlüğü ve yaşamın ağırlık merkezlerinin seçimi kararında daha çok özgürlüğü gün gelir olası kılar. Bir yaşam akışında bu ağırlık merkezleri değişebilir elbette. Bu yüzden ilk eğitimi sürekli uzatmaya gerek yoktur, bu uzatma eğitimde şans eşitsizliğini ortadan kaldırmada ilk önce gerekli olmasına rağmen. Buna karşılık gerekli olan kişisel, mesleksel ve politik eğitim bir "Baukastensystem" biçiminde bütün yaşam boyunca olası olmalıdır (1).

Burada iki nokta açıklığa kavuşturulmalıdır: 1) Öğrenilen toplum örgün eğitimle aynı değildir. 2) Eğitim reformu her zaman daha çok maliyetle eşdeğer değildir. Sürekli eğitim büyük ölçüde örgün eğitimden bağımsız öğrenme biçimiyle gelişecektir. Yeni araştırmalar bize göstermiştir ki öğrenmenin kendisi okulda çok dar bir çevrede ders saatlerinin sayısına bağlı kalıyor. Almanya'da o meşhur, küçük sınıflar için mücadele bu yeni araştırmaların sonuçlarına dayatmıyor. Dersler daha çok bir ya da birçok öğretmenin bulunduğu ya küçük ya da çok küçük kümelerde etkili olabiliyor. Liselerde de salt beton yapılar içinde ders öğretmenlerinin yardımlarıyla değil, tersine belirli kümelerle baraka dersliklerde özel öğretmenlerle yapılırsa verim getiriyor. Eğer eğitilenler edilgen değil etkin ve güdülenmeye nazır olarak, sağlıklı olarak eğitim sürecine katılıyorlarsa; eğitimin sürekli başarı yüklü bir olay olduğunu görmek bizi şaşırtmamalıdır.

Son yıllarda ABD'de Ivan Illich'le okulların kaldırılması üzerine bir tartışma yaptık. Dedik ki, toplumun "serbest güçleri" aracılığıyla öğrenciyi istenildiği kadar harekete geçirmeye bırakmazsak okulları kaldıramayız. Öteyandan gençleri çok uzun bir eğitim süresince yetişkinlerin sahip oldukları sorumluluktan uzak tutmamalıyız. Onları biran önce sorumlulukla yüzleştirecek bir yol bulmalıyız. Burada, öğrenim kurumlarında yönetime katılmak ve kuramla eylem arasında değişkenlik özellikle önem kazanıyor.

DEĞER ÖZGÜRLÜĞÜ DEĞİL - DEĞER ÇOĞULCULUĞU

Federal Almanya'da geçen yıl Hessen'deki "Tüzük" üzerine yapılan tartışma oldukça heyecan uyandırdı. Değerlerin yeni boyutlar kazandığı, Nişe'den (Nietzsche) yüz yıl sonra birdenbire herkesçe kavranıverdi. Dürüstlikle söyleyecek olursak gerçek, bizim, çocuklarımıza saptanık, belirli bir değer ölçüsü sunamadığımızdır. Ana-babalar bu sabit değerler sistemine kendileri sahip değillerken onları çocuklarında görmekten hoşnut oluyorlar. Adeta çocuklarına kendilerini aldattırıyorlar. Bu gerçek gün gelip ana-babaları umutsuzluğa düşürüyor. Şimdi dünya özgürlüğü eğitimin bilimsel yönlendirmesinin ürünü değil. Çünkü dünyada değerlerden bağımsız bilim sözkonusu değildir. Ama her eğitime de bir görev düşmektedir. Her bilim gibi, değerler üzerinde hesap vermelidir eğitim. Mutlak koşul olan değerleri açık tutmalıdır. Herkes için geçerli değer ölçülerinin yıkılması şöyle bir sonuç getiriyor. Hiçbir öğretmen kendi kişisel değerlerini mutlak kabul ettirme hakkına sahip değildir. Gençler bugün çok değerli bir dünyaya hazırlanıyorlar. Güvenirlilik, doğruluk, dürüstlük gibi erdemler soyut ahlâksal istemler olarak görmek değil, somut çevreyle ve bilimle bağlantılı olarak ele alındığında daha kolay kavranacaklardır.

Peki, tanrı nerede kaldı? Yeri neresidir bu çizdiğimiz genel çerçeve içinde tanrının? Önce şu saptanmalıdır. Burada tanımlanan eğitim, temelde, özgürlük, adalet ve dayanışma (kardeşlik) öz olarak dinsel (burada hristiyanlık olarak alınmış. Çev.) eğitimidir ki kiliseler uzun süre dindışı eğitime bağlı kalabilmişlerdi. Bununla, "deneyüstücülük" açıklanamazdı. Eğitim bugün de yarın da deneyüstücülüğe giden yolu ve deneyüstücülü-

ğün olanaklarını gençlere gösterebilmelidir. Ama bununla bütün eğitim deneyüstüçülüğe bağlı olarak biçimlenmelidir demek istemiyorum. Bu denenmemeli bile. Demek istediğim şu. Dinin psikoanalitik ve marksist eleştirisi deneyüstüçülüğün yadsınması olarak ele alınmamalı. Bu büyük bir yanlışlık olur. Bu nokta çok önemlidir. Eğer sadece eğitim inanç karşısında açık kalırsa, eğer sadece deneyüstüçülüğün sorunları açık tartışılırsa diptemel açıklanmış, içinde çeşitli ilkel ve ölçüsüz hücre eğitimi yapılan toplum çerçevesinde, karşı durmamız engellenebilir. Bu duruma bugünün ABD'sinde rastlanmaktadır. İnanç okul olarak değil, sadece öneri olarak görünmeli ve dinin eskiden olduğu gibi örgütlenme biçimleri üzerinde eleştirel tartışmalardan uzak tutulmalıdır. Eğer özgürlük salt sözde kalmaz tam olarak işletilebilirse gerçek inanç olası olabilir.

BİLİMSEL RUHUN İSTEMLERİ

Yarının eğitimi sorunu ulusal değil evrensel bir sorundur. UNESCO geçenlerde Edgar Faure'un yönetiminde yarının dünyası için eğitimi anlatan "Olmayı Öğrenme" (Learning to be) adlı bir rapor yayınladı. Bu raporun ana ögesi öğrenim toplumdur. Adalet ve bilimsellik geleceğin uluslararası çapta eğitiminin temelini oluşturuyor, bu raporda. Rapor, gelecekteki her eğitimin bilimselliği üzerine şunları söylüyor:

"Bilime geçiş tekdüzelik, sürgitlik, peşin hükümlülük ve basmakalıplılık, karmaşıklık ya da bilgilerde bulanıklığın utkusudur ve bu utkunun sonucudur. Her bilginin yeni bir arayışın çıkış noktası olduğu açıktır. Sahip olunan gerçeğin bir bölümü kuşakların çalışmalarına teşekkür borçludur. Gerektiği anda karar vermek ve girişmek, ama emin olunmayan yargılarda bulunmamak. Bunlar bilimsel ruhun istemleridir. Herkes kendi görevi ve bağımlılığı içinde bireysel olsun ortaklaşa olsun varlıklarının çeşitli anlarını ve bunların birbirleriyle ilişkilerini kavramaya hazırlıklı olmalıdır. Gerçeği böylesi bir kavrama için gerekli olan araç diyalektik düşünmedir, ki bu düşünme biçimi zamanı ve hareketi içinde taşır ve eyleme dönüktür. Gerçeği kavrama ve diyalektik düşünce yeğlenen temeller olarak ortaya çıkarlar ve o temeller üzerinde hoşgörünün olumlu öğeleri gelişir. O hiçbir zaman kötülüğe ve merhametsizliğe gözyummaz. Ama insanların çok çeşitli olduğu düşüncesinde de uyuşur. Herkes şöyle yönlendirilmelidir. Düşüncelerini, kanılarını, kuramlarını, dünyaya bakış biçimlerini, davranışlarını ve alışkanlıklarını sistematik model ya da kurallara göre açıklamamalıdır kimse. Çünkü onlar bütün zamanlar, bütün kültürler ve bütün yaşam biçimleri için geçerli olabilirler. Her çağdaş eğitim sisteminin ana amaçlarından biri bilimsel düşünceye ve bilgiye aracılık olmalıdır. Onlar iş dünyasının gereklerini, gerçekliğin egemenliğini, kendi ben'lerini ve bireysel ahlâkın gelişmesini istiyorlar."

Gelecekteki evrensel eğitim sisteminin temeli bilimsel gerçekçilik ve adalet ruhudur. Buna karşın şu soruyu sormalıyız. Bizim teknolojimiz adaleti tahrip etmiyor mu? Bizim teknolojimiz ahlâksız değil mi?

Eğer biz bugün teknolojiden konuşursak şunu düşünürüz. "Üretimin bilimsel nüfuzu" ya da genel olarak söylenirse "doğanın egemenlik sürecinde bilimin egemenliği." Doğanın bu egemenliği iki görüşü kapsar:

- a) Dış dünyanın egemenliği. Bu demektir ki, insanlığın çok yaşamasının garantisi insan ve doğa arasındaki tartışmada saklıdır.
- b) İnsanların iç dünyalarının düzeni. Bu demektir ki insansal ilişkiler ailelerde, bireylerin kendilerini kabul ettirmeleri, mesleksel ve politik ilişkiler.

Sadece dış dünyaya egemenliğin önem kazandığı dünyamızda doğaya egemenlik ilkesi bugün bilim sayesinde giderek kesinlik kazanıyor. İç dünyaya egemenlikse bu ilişkiler içinde yenik düşüyor. Çünkü bu iç dünyaya egemenlik daha çok edilgen bir birlik olarak geliştirilmek gerekirken demin sözettiğimiz ilişkiler içinde (dış dünyaya egemenlik, teknoloji) yenik düşmeye mahkûm oluyor. Çünkü o, teknolojinin içinde olan sınırlamalarla bağlıdır.

İnsanın dış ve iç dünyaları arasındaki bağ nesnel olarak vardır. Burada bir soru ortaya atılabilir. Doğaya egemenliğin bu iki görünüşü arasındaki ilişki nasıl kontrol edilebilir? İnsan zekâsı sahip olduğu bilim çerçevesi içinde buna yanıt bulamıyor. Çünkü insanın mutluluğu arayış için harcadığı çaba, yaşamın anlamı ve sınırsız aşk ilişkileri olanağı gibi sorular temiz ve biçimsel bir nesnellikle açıklanamazlar.

Değerler sisteminin ya da inancın insanda biçimlenmesi demek olan ahlâk ya kendi varlığını ortadan kaldıracak ya da onurlu onursuz sürüp gidecek. Bunun için bilimin söyleyecek birşeyinin olmaması bir sorundur. Bu sorun ahlâkla teknoloji ilişkisinde yatmıyor. Aslında sorun bilimin düşünce sistemlerinden evrensel insan vicdanının doğurgusu ahlâk için bir programın türetilbilmesidir. Soru bir başka biçimde bugünler çok yineleniyor: Vicdansal yönü olan, yani ahlâksal olabilen zekâ olası mıdır? Olasıysa nasıl olasıdır?

Ahlâksal – evrensel insansal vicdan– durağan olamaz. O daha çok, durmasız yeniden kazanılan ve kendi özgürlüğünü sağlayan yaşam biçimine ulaşabilmek için sürekli diri olmak, ayakta durmak gibi bir görev yükleniyor.

Ahlâğın bugün İsa'yla karşılaştırıldığı görülüyor. O İsa ki adı bir zamanlar (İncil çağında) yahudilerce biraz yüksek söylenmesi yasakdı. Çünkü tanrısal adının telâffuzu sürekli bir anlama geliyordu. İnsanların dar beyinli ilişkilerinin statükosu sürekli değişmez olarak kabul edilmişti. Bunun da bilinçli olarak düşünce planına geçişi oldukça yenidir. Öte yandan İsa reklâmı yapılmaya değer olup olmaması bir yana, bu işe oldukça yatkın bir konuydu da. Bunu kavramak deneyüstüçülüğün kapılarını açıyor bize. Deneyüstüçülerin yahudi ve hristiyanların dinlerini bir olanak olarak görmeleri ve kullanmaları gibi. Froyd'un (Freud) "Dinin Eliştirisi"nde

(Religionskritik, Band 14, Zukunft einer Illusion) bugün bir dinin eleştirisi olarak (ki o din "deneyüstüçülüğe yetersiz" diye engellenir durur) doğanın kör ve kendini tahrip eden egemenliği ve insansal ilişkilerde gücün ölçüsüz biçiminin gizlendiği ve bununla da aynı biçimde dinin öncülük sayesinde kültürel uyumun ve duygusal temelin yerini doldurduğu, okunur. (Freud, Cilt 5, s. 369). Bunun ışığında görülür ki Freud'un eleştirisi gelişmiş sanayi ülkelerinde evrensel biçimde yayılan tanrıtanımazcılığın şanssız sonuna varabilir. (Örneğin İsa'nın halkı).

İçinde çarpık fikirlerin görülebildiği ve durağan değil tersine sürekli yorumlamaya açık olan ahlâksal zekânın boyutları şöyle çizilebilir. "İnsanın ahlâksal zekâsı" bir insan yaşamının sürekli yeni ve gelişmeye açık olan olanaklarını içerir. O içinde uzun yaşamın koşulları (yani doğa egemenliğinin biçimleri ve insan ilişkilerinin düzenlenmesi) kör, ölçülü ve kendini yıpratıcı davranışlara terk edilmediği, tersine "doğa egemenliğinin egemenliği" tarafından düzenlenen bir yaşamın olanaklarını...

Froyd'un "Yaşamın Anlamı" programı bir soyutlama değil tam tersine üyelerinin karşılıklı ilişki ve anlaşmalarına bağlıydı.

Bu ilişki içinde şu varsayımdan yola çıkmalıyız. Deneyüstüçülük ütopyacılıkla özdeşleşmektedir bir noktada. Ahlâksal zekânın vardığı nokta bu yüzden hiçbir zaman gerçeklik olamıyor. Tam tersine herkesin tek tek böyle bir ahlâksal zekâya yatkınlık gösterip göstermediklerine bağlı oluyor. Yarının dünyası için eğitimin birincil görevi buna hazırlanmasıdır.

(1) Baukastensystem. Kutu kutu birbirlerine üstüste eklenerek çeşitli biçimlerde yapılar üretilen çocuk oyunundan benzetmeyle bulunan eğitim kavramı. Burada, kişisel, mesleki ve politik eğitimlerin birbirleriyle eklenerek sağlanan geniş eğitim modeli